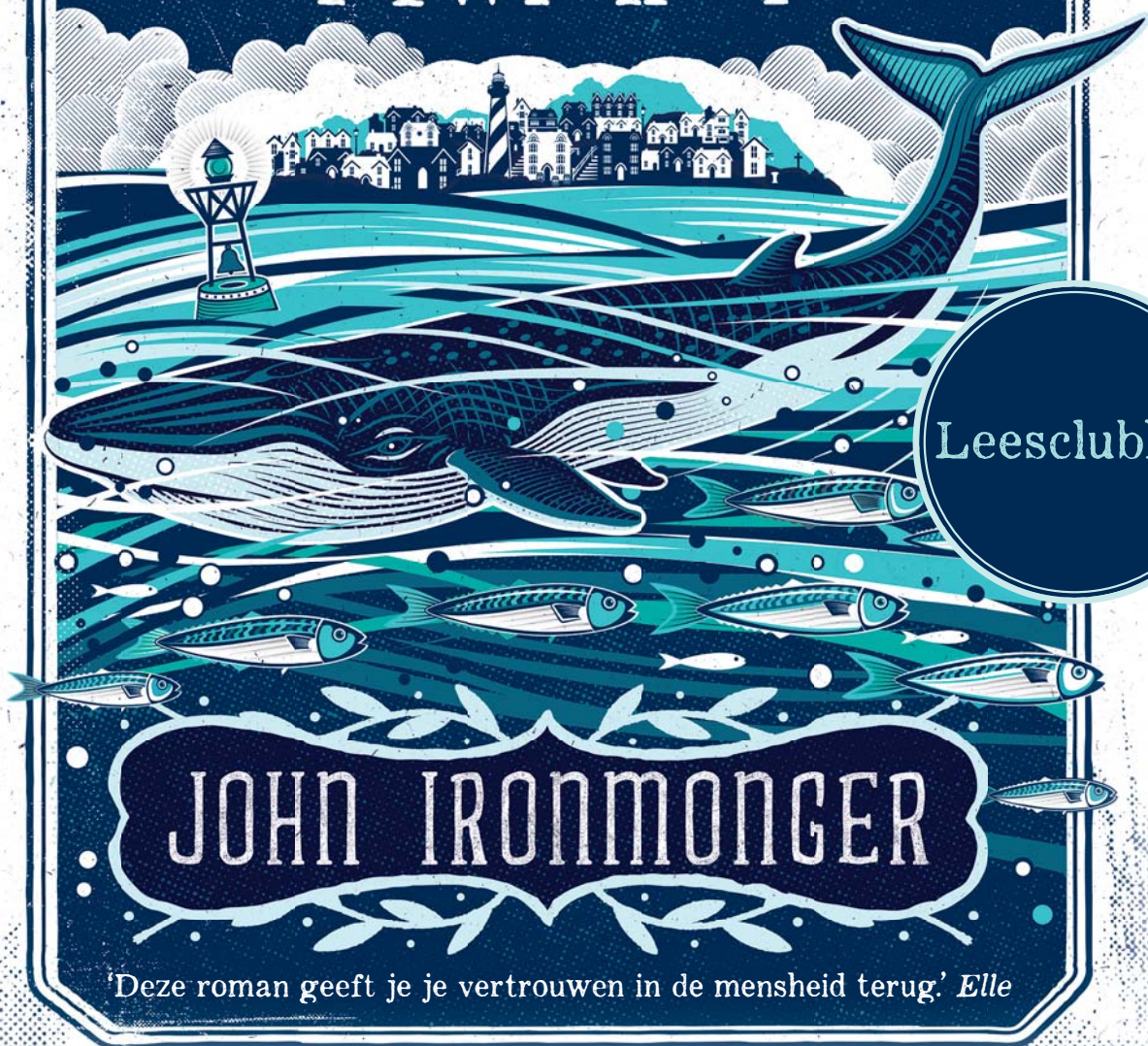

DE DAG DAT DE WALVIS KWAM

Een klein dorp. Een dreigende pandemie.
En een geweldig verhaal over de mensheid.

ALS DE WERKELIJKHEID JE INHAALT

De dag dat de walvis kwam en het coronavirus

De gebeurtenissen van de afgelopen maanden, en dan doel ik op ontwikkelingen rondom het coronavirus, herinnerden me weer aan mijn roman *De dag dat de walvis kwam*.

Voor als je het nog niet gelezen hebt: *De dag dat de walvis kwam* is een enigszins allegorisch verhaal over de ineenstorting van de beschaving na een wereldwijde griep-pandemie. Als dat een beetje te heftig voor je klinkt, helpt het wellicht dat het verhaal bijna volledig wordt verteld vanuit het perspectief van een kleine vissersgemeenschap in Cornwall.

Sociaal vangnet

Het voelde voor mij heel vertrouwd om over het fictieve stadje St Piran te schrijven. Ik was zeventien toen mijn familie samen met mij uit Nairobi verhuisde en in Mevagissey, een dorp aan de kust van Cornwall, een nieuw leven begon als winkeliers. Mijn moeder was daar opgegroeid en verlangde ernaar terug te gaan. Mijn ouders kochten een winkel op het plein, vlak bij de haven, en ik werkte daar tijdens de schoolvakanties. Ik hielp met het vulen van de schappen, het snijden van spek en het bezorgen van boodschappen in het dorp. Een van mijn vaste adresjes was dat van de schrijver Colin Wilson, die een eindje buiten de stad woonde in een oude, vervallen boerderij. Hij bezat een echt schrij-

vershuis; het stond vol met boeken. 'Ik zou graag schrijver willen worden,' zei ik een keer tegen hem, nadat ik een doos boodschappen naar zijn keuken had gebracht. 'Nou,' zei hij, 'als je schrijver wilt worden, dan zul je dat ook worden. Er zit niets anders op.'

In eerste instantie dacht ik dat ik Mevagissey zou haten. Mijn vrienden woonden ver weg, en dit kleine stadje was, vooral in de winter, ellendig stil en afgelegen. Maar net als Joe, de hoofdpersoon uit *De dag dat de walvis kwam*, ontdekte ik dat het stadje een buitengewone gemeenschap had. In een paar weken kende ik de namen en gezichten van talloze inwoners, had ik nieuwe vrienden gemaakt en begon ik te begrijpen hoe iedere bewoner deel uitmaakte van een sociaal vangnet waardoor die gemeenschap zich kenmerkte. Het was onverwacht. Het was blijdschap.

De gedachte achter *De dag dat de walvis kwam*

Ik wilde hier al heel lang over schrijven, maar ik had nog een verhaal nodig. In een trein van Londen naar Liverpool las ik in een tijdschrift een wetenschappelijk artikel van Debora Mackenzie. De titel van het artikel luidde: 'Kan een pandemie de westerse beschaving neerhalen?' Het idee was doodgewoon, maar toch angstaanjagend. De theorie hierachter suggereert namelijk dat een samenleving zorgwekkend kwetsbaar wordt, wanneer deze zich boven een

bepaald niveau ontwikkelt. Eenmaal op dat punt kan zelfs een kleine verstoring alles ineen laten storten. Zoals een griep-pandemie dus. En daar had ik mijn verhaal.

Ik raakte gefascineerd door mysterieuze zaken als toeleveringsketens. De wijze waarop onze beschaving functioneert – alles wat nodig is om eten op tafel te krijgen – is labyrintisch geworden vanwege de complexiteit ervan, met hightech landbouwmachines, gekoelde magazijnen, gespecialiseerde distributienetwerken en steeds ingewikkeldere manieren van verpakken. Onze beschaving vertrouwt op de beschikbaarheid van brandstof en reserveonderdelen voor alle machines, op de gezondheid en betrouwbaarheid van chauffeurs en inpakkers en op tientallen andere systemen, zoals de elektronische uitwisseling van valuta, goede wegen-, spoor- en overige transportnetwerken...

En dan te bedenken dat elk van deze systemen gemakkelijk zou kunnen uitvallen! Het feit dat het allemaal zo ongelooflijk goed werkt, betekent automatisch dat we niet zien hoe riskant deze processen eigenlijk zijn. En toch zijn ze dat. Een kleine verstoring kan het hele mechanisme van onze beschaving tot stilstand brengen.

Deze gedachte staat ook centraal in *De dag dat de walvis kwam*. Een griep-pandemie, afkomstig uit het Verre Oosten, wordt door passagiers op een langeafstandsvlucht onbewust naar Groot-Brittannië gebracht en daarna neemt de publieke angst

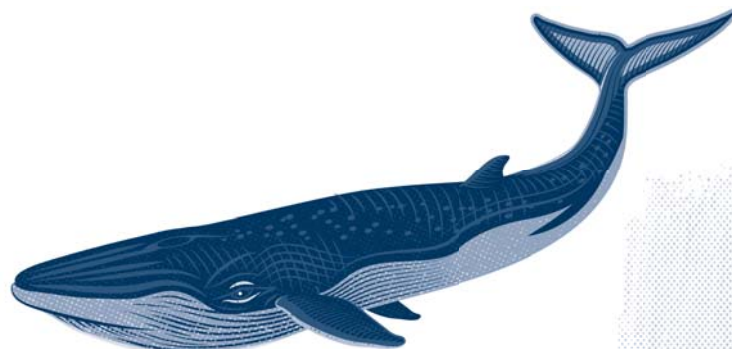
het over. De olie-import stopt. Werknemers blijven thuis. Krachtcentrales komen tot stilstand. De winkels worden overvallen en de schappen worden leeggemaakt. Ik had een citaat in mijn hoofd: *'Civilisation is only three square meals away from anarchy.'* Dit citaat, afkomstig uit de tv-serie *Red Dwarf*, werd de drijfveer achter mijn verhaal.

De voorspelling voor de mensheid

En nu hebben we te maken met het coronavirus, een uit China overgewaaide vergelijkbare griep-pandemie. Zou het kunnen leiden tot dezelfde situatie als in het stadje St Piran uit mijn boek?

Ik denk dat het antwoord op die vraag inderdaad 'ja' moet zijn. Maar er is een sprankje hoop. In *De dag dat de walvis kwam* is de voorspelling voor de mensheid grimmig. Maar de mensheid (in het algemeen) en de bewoners van St Piran (in het bijzonder) blijken zich niets aan te trekken van de experts en zijn veerkrachtig. Ze doen dit door samen te komen en dingen te delen, en, vooral, door aardig tegen elkaar te zijn. Ze ontcrachten alle bestaande veronderstellingen over apocalyptische taferelen, waarin we gehurkt met jachtgeweren in de hand om het laatste stukje brood vechten. Het griepvirus vernietigt ons niet, maar brengt ons juist dichter bij elkaar. Misschien kan dat ons hoop geven.

Hoewel de dorpelingen van St Piran natuurlijk wel de hulp van een walvis hebben. Laten we dat niet vergeten.

DISCUSSIEVRAGEN

‘En dus hebben we slechts het geheugen, hoe broos dat ook is.’ Waarom denk je dat deze zin in de openingsalinea staat? In hoeverre worden Joe’s acties beïnvloed door zijn herinneringen?

De roman heeft overeenkomsten met het Bijbelverhaal ‘Jona en de walvis’. Hoeveel andere Bijbelse en mythologische verwijzingen ben je tegengekomen in de tekst? Waarom zijn ze opmerkelijk?

Wat zegt de roman over eigenbelang en, meer in het algemeen, over de menselijke aard?

Joe ontvlucht zijn succesvolle carrière en goedbetaalde baan in de stad om zich op het platteland van Cornwall te vestigen. Denk je dat het verhaal de eenvoud van het plattelandsbestaan boven het stadsleven stelt?

Denk je dat Cassies voorspelling over een snelle sociale ineenstorting realistisch is?

‘De griep bestaat en dus moet het deel uitmaken van Gods plan.(...) We leven in de best mogelijke wereld.’ Wat vind je van deze stellingen?

Hoe belangrijk is het terugkerende motief van de walvis in het verhaal? Waar staat deze symbool voor?

‘En het leven van de mens is eenzaam, arm, gemeen, wreed en kort.’ (Thomas Hobbes, *Leviathan*). Slaagt het hartverwarmende verhaal erin om deze sombere visie onderuit te halen?

Wat vond je van het eind van het boek? Had je meer willen weten over de toekomst van Joe?

Deze vragen kun je gebruiken om nog iets langer stil te staan bij *De dag dat de walvis kwam*, of om met anderen over de roman te praten.

IN GESPREK MET JOHN IRONMONGER

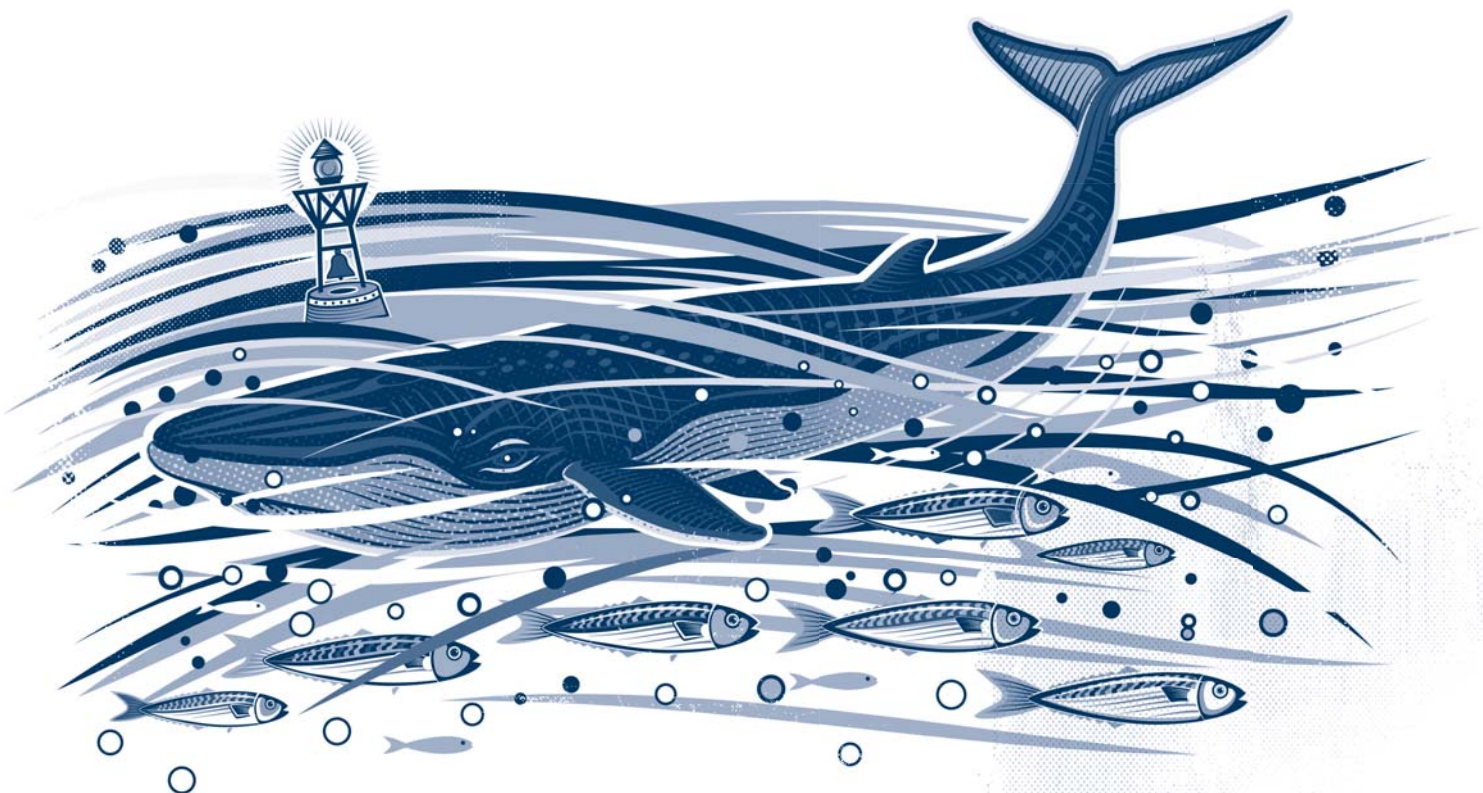

De dag dat de walvis kwam is een apocalyptisch boek dat als een van de weinige in dat genre ook optimistisch is. Hoe ben je geïnspireerd geraakt om zo'n soort boek te schrijven? Ben je een optimist?

Elke keer als ik een apocalyptisch boek lees of een apocalyptische film zie dan denk ik bij mezelf: *Mensen zouden echt niet op die manier reageren!* We gaan ervan uit dat mensen bij de eerste tekenen van paniek op elkaar beginnen te schieten, maar denk eens aan het Verenigd Koninkrijk ten tijde van The Blitz, de Duitse bombardementen tijdens de Tweede Oorlog. Of kijk naar landen waar voedselschaarste heerst: mensen slaan elkaar niet de hersens in, mensen werken juist samen in tijden van crisis. Daar geloof ik in, ik weet niet of je dat optimistisch of juist realistisch moet noemen, maar ik ben al lange tijd van mening dat die gedachte beter is dan de afgezaagde verhaallijnen waaraan we zo gewend zijn geraakt.

De tekst heeft af en toe een sterk religieuze ondertoon. Wat zegt het boek over geloof en God?

Ik weet niet of je het tot de taak van de auteur moet rekenen om een positie in te nemen in de discussie rondom het bestaan van God, en ik probeer me daar afzijdig van te houden. Maar ik ben opgegroeid in een godvrezend gezin en in veel van mijn werk schemert die religie door. En het eind van de wereld klinkt natuurlijk als een erg Bijbelse aangelegenheid. Dus ik denk dat ik er goed aan gedaan heb de roman te bevolken met religieuze en niet-religieuze personages om te zien hoe ze op een dergelijke crisis zouden reageren.

Je begint je roman met een motto uit Thomas Hobbes' *Leviathan*. Is *De dag dat de walvis kwam* jouw antwoord op zijn bewering dat de mens van nature egoïstisch is?

Ja, ik denk het wel. Rousseau bekritiseerde Hobbes vanwege zijn kilheid ten opzichte van de menselijke aard, door te beargumenteren dat het juist onze natuur is om samen te werken voor een gemeenschappelijk doel. Ik denk dat moderne literatuur (en vooral films) geneigd zijn om het perspectief van Hobbes aan te nemen. Daarom heb ik een poging gedaan dat een beetje te relativieren.

Kun je vertellen waar de zeeën Aminata en Joe naartoe brengen? Hebben ze een toekomst samen?

Aha! Nou, zelfs als ik het wist zou ik het niet vertellen. Een drijvende kracht achter elk boek is de wijze waarop de personages en de verbeelding de vrije loop worden gelaten. Als ik ooit een vervolg zou schrijven (maar dat ben ik niet van plan), dan weet ik zeker dat mijn personages me zouden verrassen met hun vastberadenheid om dingen te doen en te zeggen die ik van tevoren niet zou kunnen bedenken. Dus voel je vrij om elke toekomst die je maar wilt voor Aminata en Joe te fantaseren, dan krijgen ze die. Dat is de unieke kracht van fictie.

Wie zijn je favoriete auteurs? Wie heeft jouw schrijven beïnvloed?

Ik ben eigenlijk een alleslezer en ik lees boeken in uiteenlopende genres en stijlen. Ik vind moderne Amerikaanse auteurs als Jonathan Franzen, Donna Tartt en Garrison Keillor leuk, en ik houd van de non-fictie schrijfstijl van Bill Bryson. Ik ben ook een groot fan van Damon Runyons korte verhalen. Maar toen ik John Irvings *De wereld volgens Garp* las, wist ik dat ik schrijver wilde worden. En sindsdien ben ik een toegewijde Irving-fan.

Waar werk je op dit moment aan?

Momenteel brei ik een eind aan de roman *To Cast Away Stones* over een Superherkenner – iemand die elk gezicht onthoudt. En ik ben een eind op weg met een vijfde roman, over vier ongewone personages die samen op een vlot wegdrijven van de bewoonde wereld. Ik ben er nog niet zeker van of het gaat werken, maar ik geniet in elk geval van het schrijven, en dat helpt natuurlijk.

